

Барановська Ірина, Барановський Дмитро, Граб Оксана. Компетентнісний підхід у мистецькій освіті: синергія традиційних і цифрових педагогічних практик Психолого-педагогічна готовність педагога до професійної діяльності в умовах трансформаційних освітніх перетворень : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 85-річчю Волинського ІППО. Вип. 1 / ред. кол.: Н. В. Кінах [та ін.]. Луцьк : ВІППО, 2025. 192 с. С.8-12

<https://vippo.org.ua/index.php?pagename=conference>

Автори

Барановська Ірина, Барановський Дмитро, Граб Оксана.
Baranovska Iryna, Baranovskyi Dmytro, Grab Oksana

Назва

Компетентнісний підхід у мистецькій освіті: синергія традиційних і цифрових педагогічних практик
Competency-Based Approach in Arts Education: Synergy of Traditional and Digital Pedagogical Practices

Ключові слова

компетентнісний підхід, мистецька освіта, цифрові технології, традиційні педагогічні практики, інтеграція мистецтв, цифрова грамотність, творчість, інноваційні методики, мультимедіа, віртуальна та доповнена реальність, інтерактивне навчання, педагогічна рефлексія, сучасні виклики освіти.
competency-based approach, arts education, digital technologies, traditional pedagogical practices, arts integration, digital literacy, creativity, innovative methods, multimedia, virtual and augmented reality, interactive learning, pedagogical reflection, contemporary educational challenges.

Анотація

Стаття присвячена реалізації компетентнісного підходу у мистецькій освіті, що передбачає синергію традиційних і цифрових педагогічних практик. Розглядається інтеграція класичних методик (жанрові вправи, робота з матеріалом, живий досвід, фольклор, ремесла) з інноваційними технологіями — мультимедіа, інформаційно-комунікаційні інструменти, віртуальна та доповнена реальність, онлайн- і гібридні формати навчання. Підкреслюється значення розвитку мистецької компетентності, цифрової грамотності, творчого мислення, самореалізації та адаптивності студентів. Автори обґрунтовують необхідність поєднання традиційних і цифрових практик для збереження культурних сенсів і багатства мистецьких форм, а також для підвищення інтерактивності, соціокультурної значущості та технологічної адаптивності сучасної мистецької освіти. Обговорюються сучасні виклики — матеріально-технічні обмеження, кадровий дефіцит, баланс між традиційним та інноваційним, мотиваційні аспекти дистанційної освіти — та пропонуються шляхи їх подолання через змішані моделі навчання, методичні

рекомендації, підвищення кваліфікації педагогів і впровадження рефлексивних технологій

The article focuses on the implementation of a competency-based approach in arts education, emphasizing the synergy of traditional and digital pedagogical practices. It explores the integration of classical methods (genre exercises, material-based work, hands-on experience, folklore, crafts) with innovative technologies, including multimedia, information and communication tools, virtual and augmented reality, and online and hybrid learning formats. The study highlights the importance of developing artistic competence, digital literacy, creative thinking, self-realization, and adaptability among students. The authors argue for combining traditional and digital practices to preserve cultural meanings and the richness of artistic forms while enhancing interactivity, socio-cultural significance, and technological adaptability in contemporary arts education. Current challenges, such as material and technical limitations, teacher shortages, balancing traditional and innovative methods, and motivation issues in distance learning, are discussed. Solutions proposed include blended learning models, methodological recommendations, teacher professional development, and the implementation of reflective technologies.

Текст

У сучасному освітньому просторі України та світу все більшого значення набуває компетентнісний підхід – освітня модель, зорієнтована не лише на засвоєння знань і формування навичок, але на розвиток здатності особи до самореалізації, творчого мислення, адаптації до змін, спільної діяльності, цифрової грамотності. Мистецька освіта має особливий статус у цьому контексті, адже мистецтво поєднує емоцію, образ, форму, матеріали й технологічні засоби, водночас зберігаючи культурну спадщину та відкриваючи шлях до інновацій завдяки цифровим інструментам.

Ведучи мову про компетентнісний підхід у мистецькій та педагогічній освіті, синергію традиційних і цифрових педагогічних практик, спрямовану на формування повноцінної мистецької компетентності, маємо на увазі інтеграцію класичних методик (робота з матеріалом, жанрові вправи, ручна праця, живий досвід взаємодії з мистецтвом і народною творчістю) з інноваційними освітніми технологіями – цифровими інструментами, мультимедіа, інформаційно-комунікаційними технологіями, а також елементами віртуальної та доповненої реальності, онлайн- і гібридних форматів навчання.

Компетентнісний підхід у мистецькій освіті ми розглядаємо сьогодні як один із напрямків політики модернізації освіти. Психолого-педагогічна готовність педагога до професійної діяльності в умовах трансформаційних освітніх перетворень Серед ключових компонентів цього підходу є знання, вміння, ставлення, здатність застосувати знання у нових умовах.

Отже, мистецька компетентність – це не лише володіння знаннями про різні види мистецтв, а й здатність сприймати мистецтво та володіння техніками мистецької творчості (Барановська & Барановський, 2024).

Сучасні дослідники Р. Добровольська, Т. Коваль, Н. Мозгальова, О. Теплова, Л. Старовойт, О. Реброва, О. Щолокова, Ю. Якименко та інші активно вивчають традиційні технології навчання мистецтва (застосування методів інсценізації, театралізації, драматизації (Коваль & Граб, 2024, с. 187), арттерапевтичні техніки, інтегративні технології в поліхудожній освіті, використання академічних технік, жанрових зразків, фольклору, ремесел, роботу в творчих колективах, налагодження живого спілкування з майстрами, носіями традицій, митцями та шукають шляхи модернізації ефективних практик для навчання мистецтва учнів сьогодення (Mozgalova et al., 2021).

На тлі викликів цифрової доби особливої актуальності набуває переосмислення змісту й форм мистецької освіти в напрямі її гнучкості, інтегрованості та технологічної адаптивності. В умовах трансформацій освітнього процесу виникає потреба не лише оновлювати традиційні методи, а й створювати нові освітні середовища, у яких мистецтво функціонує як інтерактивна, мультисенсорна, соціокультурна практика.

Сучасна мистецька освіта має відповідати запитам учня як суб'єкта творчого досвіду, здатного не лише до репродукції знань, а й до критичного мислення, самовираження, візуальної комунікації, цифрової творчості. В цьому аспекті особливу роль відіграють інноваційні інструменти – від мобільних застосунків для створення музики, графіки й анімації до платформ віртуальної реальності, 3D-моделювання, цифрових колажів, які розширюють межі уявлення про мистецтво як феномен і освітню практику.

На переконання авторів тез, ключовим у такій системі є рефлексивне опанування технологій у контексті творчості, тобто не механічне використання цифрових засобів, а осмислене занурення в нову художню мову (Барановська та ін., 2024). Д. Барановський підкреслює, що сучасний мистецький простір дедалі частіше формується як середовище співпраці, інтеракції та мережевої взаємодії, що також має враховуватися в процесі навчання мистецтва (Барановська & Барановський, 2024).

Т. Коваль та О. Граб акцентують на важливості інтегративного підходу, коли поєднуються академічні техніки, традиційні ремесла та сучасні цифрові засоби. Таке поєднання дозволяє сформувати в учнів цілісну систему художнього бачення й комунікації через образ (Коваль & Граб, 2024).

Варто підкреслити, що використання онлайн-форм (наприклад, відеоуроки чи дистанційні зустрічі) не відкидає традиційної роботи, але сприяє розширенню можливостей участі учасників творчих колективів, особливо коли фізичний контакт (репетиції, заняття) обмежений. Використання цифрових засобів може допомогти візуалізувати музичні поняття, надати слуховий матеріал, знизити бар'єри доступу до ресурсу. Цифрові технології надають можливість доступу до широкого спектра джерел, медіатекстів, створення мультимедійних презентацій, онлайн-

контенту, розширюючи мистецько-педагогічні та культурні горизонти студентів. Актуальним залишається впровадження проєктних, кейсових і студійних форматів, у яких учні виступають не лише виконавцями, а й кураторами, дослідниками, розробниками мистецьких концептів.

Таким чином, ефективна реалізація компетентнісного підходу в мистецькій освіті передбачає не лише дидактичне оновлення, а й культурну та технологічну чутливість викладача, відкритість до міждисциплінарності, а також готовність закладів освіти до підтримки творчого експерименту в межах безпечного і ресурсного цифрового середовища.

Окремо зупинимось на проблемах та викликах, що постали перед освітою:

- залишається проблема забезпечення сучасної матеріально-технічної бази закладів освіти (відсутність сучасних пристроїв, програмного забезпечення, швидкого інтернету);
- кадровий дефіцит та компетентність педагогів (не всі вчителі вільно володіють цифровими інструментами);
- баланс між традиційним та інноваційним (надмірне захоплення цифровими технологіями може призвести до втрати глибини, тактильної складової мистецтва, як-от: відчуття матеріалів, струн чи клавіш);
- зниження мотивації, труднощі взаємодії та живого спілкування в процесі творчості (дистанційна освіта);
- необхідність оновлення критеріїв та інструментів оцінювання досягнень.

Психолого-педагогічна готовність педагога до професійної діяльності в умовах трансформаційних освітніх перетворень. Окреслимо наші пропозиції щодо подолання цих викликів.

1. Важливо впроваджувати змішані моделі навчання мистецтва, де поєднуються традиційні щотижневі заняття з відеоаналізом та інтерактивними завданнями.

2. Розробка навчальних програм та методичних рекомендацій враховують компетентнісний підхід, із чітким включенням цифрових інструментів, але з акцентом на традиційні мистецькі навички (малюнок, живопис, музика, ремесла).

3. Підвищення кваліфікації вчителів та викладачів у формі тренінгів, курсів, семінарів з цифрової артпедагогіки, використання ІКТ у мистецтві, інтеграції традиційних технік тощо.

4. Інфраструктурна підтримка: оснащення кабінетів / майстерень, класів, забезпечення програмного забезпечення, ліцензій, доступу до інтернету, цифрових носіїв, мультимедійних ресурсів.

5. Розвиток інтерактивних групових (спільнотних) форм навчання.

6. Адаптація й оновлення критеріїв та інструментів оцінювання досягнень у мистецтві, застосування рефлексивних технологій.

Таким чином, компетентнісний підхід у мистецькій освіті – це не альтернатива традиційним методам, а їхнє доповнення і розвиток. Поєднання традиційних мистецьких практик і цифрових технологій дозволяє зберегти

глибинні культурні сенси, багатство матеріалів і форми, а також адаптувати мистецьку освіту до вимог сучасності.

Список використаних джерел

1. Барановська І., & Барановський Д. (2024). Впровадження технологій 3D-моделювання в освітній процес підготовки здобувачів технічних та мистецьких спеціальностей. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, (17), 1–17. <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/issue/view/20>
2. Барановська І., Добровольська Р., & Якименко Ю. (2024). Методологічні засади формування культурної компетентності майбутніх учителів мистецтва за просвітницько-мотиваційним критерієм. Освітологічний дискурс, 45(2), 79–88. <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/53>
3. Барановська І. Г., & Кислиця О. А. (2024). Мистецтво медіа як засіб розвитку пізнавального інтересу дитини в сімейному колі. Scientific achievements of contemporary society. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 208–213. <https://sci-conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-achievements-of-contemporary-society-12-14-09-2024-london-velikobritaniya-arhiv/>
4. Коваль Т., & Граб О. (2024). Мистецтво як інструмент збереження національної ідентичності в умовах безпекового середовища. В Музична Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю Волинського ІІПО та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства. Матеріали і тези X Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса 18-19 жовтня 2024 р.). Т. 1. (с. 187–188). Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського. <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20901/1/66.pdf>
5. Mozgalova, N. G., Baranovska, I. G., Hlazunova, I. K., Mikhalishen, A. V., & Kazmirchuk, N. S. (2021). Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. Linguistics and Culture Review, 5(S2), 317–327. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1355>